

Forarbeid: Kilden forteller

Ungdomsskole og vgs.

Hva kan vi lære om fortiden ut ifra bilder og gjenstander? I undervisningsopplegget på museet vil vi gå nærmere inn på nettopp dette. Det kan derfor være fint om klassen gjennomfører en prøveoppgave i forkant. Her skal vi se på gjenstanden og bildet, og se om vi klarer å forstå hvordan livet var for den personen som eide denne gjenstanden.

Framgangsmåte:

Del klassen inn i grupper, og la de diskutere seg imellom. Vis først bildet av gjenstanden, deretter oppfølgingsspørsmålene. Gi de deretter bildet av sildekvinnene, og følg opp med nye spørsmål. Til slutt kan du lese opp fasiten, var det noen elever som var i nærheten?

Dette er en «Verkarsaks» eller en «gansaks» som det ble kalt på folkemunne.

Hvor gammel tror dere den er?

Hva ble en «verkarsaks» brukt til tror dere?

Gå inn på www.digitaltmuseum.no og se om dere finner en beskrivelse av hva en verkarsaks gjør.

Ble den brukt av en mann eller kvinne?

Er den slitt?

Finner dere verkarsaksa?

Hva tror dere er i tønna?

Hva er det kvinnene på bildet gjør?

Hvordan er arbeidsforholdene?

Hva er det damene har på seg?

Hvordan tror dere det var å bruke verkarsaksa på vinteren?

Hvem var det som jobba med sildeverking? Rike? Fattige? Fagarbeidere?

Svar:

Verkarsaksa er ca 120 år gammel.

Verkarsaksa var et redskap som ble brukt for å fjerne deler av innvollene og gjella til silda. På denne måten fjernet en mye av blodet i fisken, som ofte gjorde at fisken ble fort fordervet. Silda ble så lagt i ei tønne sammen med salt. Dette var for å bevare silda. Salting og tørking var stort sett den eneste måten en kunne bevare silda i gamledager.

Det var ofte kvinner som gjorde dette arbeidet. Så det er stor sannsynlighet at verkarsaksa tilhørte ei kvinne.

I tønna på bildet var det salt og sild.

Å verke og salte silda var en hard jobb. Silda kom ofte inn på høsten og vinteren, og da måtte damene stå ute, eller i trekkfulle skur å arbeide. Det var ikke vanlig med hansker, så damene frøs fort på hendene. Verkarsaksa sitt håndtak er av jern, så når jernet ble kaldt, var det nok ekstra kaldt.

Å jobbe med salt kunne være ekstra ille. Saltkorn kan være skarpe, og det hendte ofte at de skadet seg på hendene. Å få salt i såret var ikke til å unngå.

Silda måtte bearbeides fort, så den ikke ble dårlig. Derfor måtte kvinnene holde på helt til all silda var i tønna.

Verkarsaksa må ha tilhørt ei kvinne fra kysten. Ho var ikke rik, ettersom ho måtte arbeide med tungt arbeid slik som sildeverking. Ho må ha vært ei hardtarbeidene kvinne, som sikkert jobba med sildeverking flere år på rad, på grunn av slitasjen på saksen.